

RECUNOAȘTEREA ȘI EXECUTAREA SENTINTELOR ARBITRALE STRĂINE ÎN SISTEMUL CONVENȚIEI DE LA NEW YORK

Lilia GRIBINCEA,
doctor în drept, conferențiar universitar,
Universitatea de Stat din Moldova

Arbitration means any arbitration whether or not administered by a permanent arbitral institution. An arbitration is international if:

(a) the parties to an arbitration agreement have, at the time of the conclusion of that agreement, their places of business in different States; or

(b) one of the following places is situated outside the State in which the parties have their places of business:

(i) the place of arbitration if determined in, or pursuant to, the arbitration agreement;

(ii) any place where a substantial part of the obligations of the commercial relationship is to be performed or the place with which the subject-matter of the dispute is most closely connected; or

(c) the parties have expressly agreed that the subject-matter of the arbitration agreement relates to more than one country¹.

Litigiul arbitral transmis spre soluționare tribunalului ia sfârșit prin pronunțarea unei sentințe sau a unei încheieri de închidere a procedurii arbitrale.

Hotărârea arbitrală reflectă rezultatul întregii activități desfășurate de către tribunal și de către părți din momentul încheierii convenției de arbitraj până la ultimul act de procedură, care constă în adoptarea hotărârii.

Hotărârea arbitrală constituie actul în care, în baza puterilor conferite prin convenția de arbitraj, arbitrii tranșează chestiunile litigioase transmise lor spre soluționare de către părți².

Convenția pentru recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale străine din 10 iunie 1958 de la New York (în continuare – Convenția de la New York)³ nu definește noțiunea de sentință arbitrală, dar în art. I precizează că prin sentințe arbitrale se înțeleg nu numai sentințele pronunțate de către arbitrii numiți pentru cazuri determinate, dar și acelea care sunt pronunțate de către instituții de arbitraj permanente, cărora părțile li s-au supus.

În privința stabilirii caracterului străin al sentinței arbitrale, Convenția de la New York în art. I instituie două criterii. Astfel, sentințele arbitrale străine sunt cele pronunțate pe teritoriul unui alt stat decât acela unde se cere recunoașterea și executarea sentințelor, precum și sentințele arbitrale care nu sunt considerate ca sentințe naționale în statul unde este cerută recunoașterea și executarea lor.

Atunci când tribunalul arbitral consideră că toate elementele cauzei în litigiu au fost clarificate:

a) declară deschisă dezbaterile litigiului;

b) au loc dezbaterile și

c) se pronunță hotărârea.

Hotărârea se adoptă în situația în care tribunalul soluționează litigiul în fond, admitând integral sau parțial acțiunea și cererea reconvențională.

Hotărârea arbitrală se adoptă, de asemenea, în cazul în care reclamantul renunță la pretențiile sale. Dacă reclamantul își retrage cererea de arbitraj înainte de constituirea tribunalului arbitral, procedura arbitrală se încheie printr-o încheiere a Președintelui Curții de Arbitraj.

Hotărârea arbitrală este redactată imediat după deliberare și stabilirea soluției în litigiul supus arbitrajului.

Hotărârea arbitrală se redactează în scris și are următorul conținut:

a) componența nominală a Tribunalului arbitral; numele asistentului arbitral; locul și data pronunțării hotărârii;

b) numele părților, domiciliul sau reședința lor ori – după caz – denumirea și sediul, precum și numele reprezentanților părților și ale celorlalte persoane care au luat parte la dezbaterile litigiului;

c) menționarea convenției arbitrale în temeiul căreia s-a procedat la arbitraj;

- d) obiectul litigiului și susținerile pe scurt ale părților;
- e) motivele de fapt și de drept ale hotărârii;
- f) dispozitivul;
- g) semnăturile tuturor arbitrilor și a asistentului arbitral.

Hotărârea arbitrală are următoarele caracteristici:

- a) există doar prin compromisul dintre părți, având aceeași natură juridică ca și compromisul;
- b) are un caracter contractual, argumentul de bază în acest sens îl constituie izvorul, sursa și temeiul arbitrajului, intervenit între părți;
- c) hotărârea pronunțată are o natură juridică mixtă: contractuală și jurisdicțională.

Executarea hotărârii arbitrale înseamnă a da satisfacție reclamantului care a declanșat acțiunea de soluționare a litigiului, ca urmare a faptului că, anterior, nu a ajuns la o soluționare pe cale amiabilă⁴. În multe cazuri părțile precizează, chiar în convenția de arbitraj a contractului comercial internațional, că hotărârea arbitrală care se va pronunța va fi obligatorie și se va executa benevol.

Particularitățile raporturilor contractuale de comerț internațional au generat mai multe dezbateri, în principal asupra efectelor sentințelor arbitrale străine.

În condițiile dezvoltării cooperării economice internaționale și expansiunii comerțului mondial s-au conturat un nou concept și o nouă abordare în problema complexă a efectelor hotărârilor arbitrale străine⁵.

Principalele reglementări consacrate recunoașterii și executării hotărârilor arbitrale străine sunt cuprinse în Convenția de la New York.

Convenția europeană de arbitraj comercial internațional de la Geneva din 21 aprilie 1961 (în continuare – Convenția de la Geneva) limitează, prin prevederile art. IX, motivele de anulare a unei sentințe arbitrale, care pot să justifice apoi refuzul de recunoaștere sau de executare într-un alt stat contractant.

Convenția de la Washington pentru reglementarea diferendelor relative la investiții între state și persoane ale altor state din 1965 instituie un sistem autonom de control al sentințelor arbitrale de către un comitet ad-hoc format din trei membri și stipulează că fiecare stat contractant recunoaște orice sentință emisă în cadrul acestei convenții ca fiind obligatorie și asigură executarea pe teritoriul său a obligațiilor pecuniare pe care sentința le impune ca și când ar fi vorba de o hotărâre definitivă a unui tribunal care activează pe teritoriul respectivului stat contractant.

În ceea ce privește aplicarea prevederilor Convenției de la New York, putem concluziona că în unele state, caracterul străin al sentinței arbitrale depinde atât de criteriul sediului arbitrajului, cât și de legea care guvernează procedura arbitrală. Această concepție o întâlnim în dreptul german, având anumite influențe și în jurisprudența engleză. Potrivit acestei concepții, sentința arbitrală emisă pe teritoriul statului solicitat va fi considerată o sentință străină dacă legea care guvernează procedura arbitrală nu aparține statului respectiv.

Însă majoritatea sistemelor de drept și Legea-model a UNCITRAL⁶ prevăd că instanțele de judecată competente să se pronunțe în cazul unei acțiuni în anulare sunt numai instanțele din țara unde s-a aflat sediul arbitrajului.

Potrivit dispozițiilor art. III al Convenției de la New York, fiecare dintre statele contractante va recunoaște autoritatea unei sentințe arbitrale și va acorda executarea acestei sentințe conform regulilor de procedură în vigoare pe teritoriul unde sentința este invocată în condițiile stabilite în Convenție. Pentru recunoașterea sau executarea sentințelor arbitrale supuse prevederilor Convenției nu pot fi impuse condiții mai riguroase, nici cheltuieli de judecată mai ridicate decât acelea care sunt impuse pentru recunoașterea sau executarea sentințelor arbitrale naționale.

Convenția de la New York formulează următoarele reguli cu privire la documentele necesare pentru obținerea recunoașterii și executării sentințelor arbitrale străine:

a) recunoașterea și/sau executarea se acordă la cererea părții interesate. În scopul obținerii recunoașterii și/sau executării, partea va prezenta, o dată cu cererea:

– originalul sentinței arbitrale autentificat în mod corespunzător sau o copie a acestui original, întrunind condițiile cerute pentru autentificarea sa;

– originalul convenției arbitrale (clauză compromisorie sau compromis scris, semnate de părți sau cuprinse într-un schimb de scrisori sau telegrame) sau o copie întrunind condițiile cerute pentru autentificarea sa;

b) dacă sentința arbitrală sau convenția de arbitraj nu este redactată în limba statului solicitat, partea care cere recunoașterea și executarea sentinței trebuie să prezinte o traducere a acesteia. Traducerea trebuie să fie

certificată de un traducător oficial sau de un agent diplomatic ori consular. Convenția nu precizează însă statul cărui îi vor aparține aceste persoane în vederea interpretării în mod flexibil a cerinței instituite.

Dacă în reglementarea aspectelor de ordin procedural ale recunoașterii și executării sentințelor arbitrale străine preponderente sunt normele de drept ale statului solicitat, reglementarea condițiilor de fond rezultă, în principal, din dispozițiile Convenției de la New York.

S-a remarcat că pentru a formula condițiile de fond ale recunoașterii și executării sentințelor arbitrale străine, Convenția de la New York utilizează metoda abordării negative prin enunțarea impedimentelor recunoașterii sau executării, reversul acestora reprezentând condițiile pozitive impuse pentru legitimarea efectelor extrateritoriale. Pârâtului îi va reveni sarcina de a demonstra existența unui impediment, care lipsește hotărârea invocată de aptitudinea de a produce efecte extrateritoriale urmărite de reclamant⁷. Pârâtului care se opune la cererea de recunoaștere ori încuviințare a executării îi revine doar sarcina probării neîndeplinirii cerințelor intrinseci ale arbitrajului străin, în timp ce verificarea condițiilor extrinseci, decurgând din legislația statului primitor, este considerată ca independentă de orice demers al părților, fiind lăsată pe seama inițiativei autorității sesizate din statul primitor⁸.

Art. V al Convenției de la New York conține o enumerare cu caracter limitativ a temeiurilor care pot fundamenta refuzul recunoașterii și al executării sentințelor arbitrale străine.

Temeiurile care pot fundamenta refuzul recunoașterii și al executării sentințelor arbitrale străine sunt următoarele:

1. *Părțile la convenția de arbitraj erau, conform legii aplicabile lor, lovite de incapacitate sau convenția nu este valabilă conform legii cărora părțile au subordonat-o sau, în lipsa unei capacități în acest sens, în baza legii țării în care sentința arbitrală a fost emisă.* O prevedere similară este consacrată și de Convenția de la Geneva în art. IX par. 1 lit. a). Convenția de la New York, în art. V face distincție între legea care guvernează capacitatea părților la convenția de arbitraj și legea aplicabilă celorlalte condiții de fond. Astfel, în ceea ce privește legea care guvernează capacitatea părților, Convenția nu consacră nici o normă conflictuală. Prin urmare, instanța de judecată din statul solicitat urmează să determine legea aplicabilă capacității părților conform propriei norme conflictuale. În materia celorlalte condiții de fond ale convenției de arbitraj, Convenția de la New York consacră norma conflictuală *lex voluntatis*. Dacă părțile nu au determinat legea aplicabilă convenției de arbitraj, aceasta va fi guvernată de legea țării în care sentința a fost emisă.

2. *Partea împotriva căreia este invocată sentința nu a fost informată în modul corespunzător despre desemnarea arbitrilor sau despre procedura de arbitraj ori i-a fost imposibil, din orice alt motiv, să își pună în valoare mijloacele de apărare.* O prevedere similară întâlnim și în Convenția de la Geneva în art. IX par. 1 lit. b). Prin urmare, potrivit Convenției de la New York, încălcarea principiului contradictorialității de către tribunalul arbitral constituie temei pentru refuzul recunoașterii și executării sentinței arbitrale. Principiul contradictorialității și cel al dreptului la apărare trebuie să fie respectate indiferent dacă arbitrii soluționează litigiul conform normelor de drept strict sau în echitate. Majoritatea autorilor sunt de părere că nerespectarea principiului contradictorialității permite invocarea art. V par. 1 din Convenția de la New York pentru a solicita refuzarea recunoașterii și a executării sentinței arbitrale, independent de orice dovadă a unui eventual prejudiciu suportat de adversar.

Principiul contradictorialității este în strânsă legătură cu principiul dreptului la apărare, fiecare concurând la realizarea celuilalt. În literatura de specialitate se admite⁹ că norma de drept material conținută în art. V par. 1 din Convenția de la New York nu implică adoptarea concepțiilor existente în materie în țara forului, dar presupune promovarea unor exigențe uniforme pe plan internațional.

3. *Sentința se referă la un litigiu care nu este menționat în compromis sau care nu intră în prevederile clauzei compromisorii ori ea conține hotărâri care depășesc termenii compromisului sau ai clauzei compromisorii. Totuși, dacă dispozițiile sentinței care au legătură cu problemele care sunt supuse arbitrajului pot fi disjuncte de cele care au legătură cu probleme care nu sunt supuse arbitrajului, primele pot fi recunoscute și executate.* O prevedere similară este consacrată și de Convenția de la Geneva în art. IX par. 1 lit. c). Convenția de la New York în art. V instituie două categorii de motive. Astfel, recunoașterea și executarea sentinței vor fi refuzate în situația în care tribunalul arbitral nu a ținut seama de domeniul de aplicare *rationae personae* sau *rationae materiae* al convenției de arbitraj ori în cazul excesului de putere al arbitrilor.

4. *Constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu a fost conformă cu convenția părților sau, în lipsă de convenție, ea nu a fost conformă cu legea țării în care a avut loc arbitrajul.* Părțile pot să

stabilească atât regulile de constituire a tribunalului arbitral, cât și pe cele aplicabile procedurii arbitrale. Convenția de la New York în art. V prevede respectarea tuturor regulilor de procedură care au fost stabilite de părți sau, în lipsa convenției părților, a regulilor care sunt prevăzute de legea țării unde s-a desfășurat arbitrajul. Sub acest aspect, în unele ipoteze poate să prezinte interes invocarea criteriului normeii mai favorabile consacrat la art. VII par. 1 din Convenția de la New York. Pe de altă parte, în doctrină și în jurisprudență se manifestă tot mai pregnant tendința conform căreia recunoașterea și executarea sentințelor arbitrale în baza Convenției de la New York trebuie acordate în eventualitatea în care încălcarea regulilor privind constituirea tribunalului arbitral ori a celor referitoare la procedura arbitrală nu a influențat situația procedurală a persoanei care se prevalează de dispozițiile art. V par.1 sau sentința care a fost pronunțată¹⁰. Convenția de la Geneva prevede că o sentință arbitrală poate fi anulată și în cazul în care constituirea tribunalului arbitral sau procedura arbitrală nu a fost conformă cu convenția părților sau, în lipsa unei asemenea convenții, cu dispozițiile art. IV al Convenției de la Geneva.

5. *Sentința încă nu a devenit obligatorie pentru părți sau a fost anulată ori suspendată de o autoritate competentă a țării în care sau după legea căreia a fost organizat arbitrajul.* În literatura de specialitate se admite că, potrivit art. V par. 1 lit. e) din Convenția de la New York, instituirea condiției referitoare la caracterul obligatoriu al sentinței arbitrale străine (nu a caracterului ei definitiv) semnifică înlăturarea formalității dublului executur, unul în statul de origine al sentinței, celălalt în statul solicitat¹¹.

6. *Obiectul litigiului nu era susceptibil, în conformitate cu legea țării unde este cerută recunoașterea și executarea sentinței arbitrale, să fie reglementat pe calea arbitrajului.* Modul de rezolvare a problemei referitoare la determinarea dreptului aplicabil arbitrabilității litigiului depinde de organul de jurisdicție în fața căruia se pune această chestiune și de etapa în care este analizată. Astfel, tribunalul arbitral poate să examineze problema arbitrabilității în funcție de prevederile legii care guvernează convenția de arbitraj, ale legii statului unde se desfășoară arbitrajul sau ale legii țării unde va fi executată sentința arbitrală.

Potrivit art. VI par. 2 al Convenției de la Geneva, instanța de judecată, în etapa executării convenției de arbitraj, va ține seama de dispozițiile legii forului. Legea forului se aplică și în etapa verificării hotărârii arbitrale ca urmare a promovării unei acțiuni în anulare, precum și în etapa recunoașterii și executării sentinței arbitrale.

În cazul în care se solicită recunoașterea și executarea sentinței arbitrale, aplicarea legii forului se justifică prin aceea că sentința respectivă va avea autoritate de lucru judecat și caracter executor în statul solicitat.

7. *Recunoașterea sau executarea sentinței arbitrale ar fi contrară ordinii publice din statul solicitat.* Din prevederile art. V par. 2 al Convenției de la New York rezultă că ordinea publică la care trebuie să ne raportăm este ordinea publică din țara în care se solicită recunoașterea sau executarea sentinței arbitrale, dar nu ordinea publică internațională sau transnațională. Noțiunea de ordine publică utilizată în art. V par. 2 din Convenția de la New York este susceptibilă de sensuri diferite în sistemele de drept ale statelor. De exemplu, în dreptul român se face distincția între ordinea publică de drept intern și ordinea publică de drept internațional privat. În dreptul francez se reține deosebirea între ordinea publică internă și ordinea publică internațională. În sistemele de *common law* se face referire doar la noțiunea de ordine publică.

Încuviințarea executării hotărârilor arbitrale străine presupune sesizarea instanței de executur, depunerea documentelor cerute de Convenția de la New York sau de legea națională, citarea părților și ascultarea lor, pronunțarea unei hotărâri susceptibile de a fi atacată, iar după aceasta rămâne definitivă, investirea cu formulă executorie, urmată de o cerere adresată organului de executare. Soluționarea unei cereri de executur poate dura la fel de mult ca o judecată în fond a litigiului, ceea ce constituie un dezavantaj care nu poate fi ignorat.

Referințe bibliografice:

1. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, United Nations Document A/40/17, Annex 1, As adopted by the United Nations Commission on International Trade Law on 21 June 1985, www.uncitral.org
2. Marie-Claire Rondeau-Rivier, *Arbitrage. La sentence arbitrale*, Juris-Classeur, 1996, Nr.1, p.2.
3. Republica Moldova a aderat la Convenție prin Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 87-XIV din 10.07.1998, publicată în Monitorul Oficial al Republicii Moldova nr. 71/471 din 30.07.1998. Aderarea s-a efectuat cu următoarele rezerve: 1. Convenția va fi aplicată de către Republica Moldova numai la sentințele

arbitrale pronunțate după intrarea ei în vigoare pentru Republica Moldova; 2. Convenția va fi aplicată de către Republica Moldova pe bază de reciprocitate numai la sentințele arbitrale pronunțate pe teritoriul unui alt stat parte la convenție.

4. Dumitru Mazilu, *Dreptul comerțului internațional*, Partea specială, București, 2000, p.435.

5. Dumitru Mazilu, *Introductory Remarks on the effect: enforceability of arbitration agreements and arbitral decisions*, at the Colloquium held on 10 June 1998 at the United Nations in New York to celebrate the 40th anniversary of the Convention on the Recognition and Enforcement of Foreign Arbitral Awards concluded on 10 June 1958 în “Enforcing Arbitration Awards ...”, citat de Dumitru Mazilu în *op.cit.*, p.437, nota 43.

6. UNCITRAL Model Law on International Commercial Arbitration, United Nations Document A/40/17, Annex 1, As adopted by the United Nations Commission on International Trade Law on 21 June 1985, www.uncitral.org

7. Viorel Roș, *Arbitrajul comercial internațional*, Editura Regia autonomă Monitorul Oficial, București, 2000, p.549.

8. Octavian Căpățână, *Circulația transnațională a sentințelor arbitrale*, Revista de Drept Comercial, nr.1, 1998, p.6, București, Lumina Lex, 1998.

9. Philippe Fouchard, Emmanuel Gaillard, Berthold Goldman, *Traite de L'arbitrage commercial international*, Editions Litec, 1996, p.1001.

10. *Ibidem*, p.1009.

11. A se vedea în acest sens T.R. Popescu, *Dreptul comerțului internațional*, Editura Didactică și Pedagogică, București, 1983, p. 490; Philippe Fouchard, Emmanuel Gaillard, Berthold Goldman, *op. cit.*, p.992; P. Sanders, *Vinght années de la Convention de New York de 1958*, Droit et pratique du commerce internationals, 1979, p.360.

© Lilia Gribincea, 2006.